

עירובין קד

משה שווערד

1. יד בנימין

דף ק"ד במשנה צוקין מלח וכו' פירש"י ליטנא
לכתימי הוא מכמתין ומפורין,
שלא יחליקו מחמת הגשמים, והרמב"ם פי' צוקין
ליטנא דזריקה פעם אחר פעם הוא, וכדי שלא
יחליקו מפני שמנויית הצער שזב מצער הקדשים
שצוצרין על הכבש — גאו"י.

2. רמב"ם יד החזקה הלכות שבת פרק כא

(ה) המשקה את הזרעים חייב משום זורע לפיכך אסור לשאוב מן הבור בגלגל גזרה שמא ימלא לגינתו ולחורבתו ומפני זה אם היה הבור של גלגל בחצר מותר למלאות ממנו בגלגל:

3. רש"ש על עירובין דף קד/א

שם אמיר שרי כו' אמר מ"ט כו' הכא לא גינה כו'. ע"י רמב"ם פכ"א ה"ה שפסק מהא דאמיר דאם היה הבור בחצר מותר למלאות ממנו בגלגל ואנכי תמה דהא בור הגולה היה בלשכת העזרה כמבואר בסוף מדות והלא בכל הר הבית לא היה שום גינה ואפ"ה הוצרכו להתירו ביחוד משמע דבמדינה דומיא דידיה אסור:

4. שפת אמת מסכת עירובין דף קד עמוד א

בגמ' ואי דלא מבטיל ל"י הוי חציצה, יש לעיין במאי דאמרינן בעלמא ד"ת רובו ומקפיד עליו חוצץ אי דוקא בטבילה אמרו הכי דלכאורה בכל מילי כן הוא, וא"כ י"ל דלא זרקו מלח הרבה רק כדרך פירור שהי' יותר מקומות פנוים בין גרגיר לגרגיר באופן שהי' רוב רגל בלי חציצה וא"כ מה"ת לאו חציצה היא, ולעיל בבגדי כהונה דאפי' נימא חוצץ י"ל דבגדי כהונה שאני דהא מסופק הש"ס בפ"ב דזבחים דגם רוח חוצץ התם כיון דכתיב ילבש על בשרו, אבל בכל חציצות ודאי רוח לאו חציצה היא, גם י"ל דהפי' אפי' נימא הוי חציצה ומ"מ לענין השיעור לא מיירי ונ"מ אי איכא דבר החוצץ ומצטרף אותו הנימא לכשיעור, דשלא במקום בגדים דפחות מג' על ג' אינו חוצץ ודאי גם אם יהי' כולו או רובו מכוסה בדברים הפחותים מג' על ג' לא יהי' חציצה וכלפי זה אמר נימא חוצץ ולעולם שיעור אפשר בעינן, מיהו יותר נראה דנימא ממש חוצץ ומ"מ אין ראי' לחציצת רגלי הכהנים דנלמד מכלי שרת ופי' רש"י כיון דכתיב קבלה בכלי שרת ממילא פוסל חציצה ע"ש פ"ב דזבחים, א"כ י"ל דוקא רובו ושם נימא איתא ברגל א' על הארץ וא' על דבר החוצץ רואין אם יכול לעמוד על רגל א' כשר א"כ לכאורה באותו רגל עצמו נמי שיעורא איכא וצ"ע בפוסקים:

5. ספר מקדש דוד - קדשים - סימן ה

(ב) והנה בענין הקטרה יש לחקור מאימתי היא מתחלת אי העלאה מהרצפה על המזבח הוא ג"כ בכלל הולכה ורק הזריקה לתוך האישים היא הקטרה או דהעלאה ע"ג המזבח שייכת לעבודת הקטרה ולא לעבודת הולכה והנה במנחות (י' ע"א) דמקשינן והרי הולכת אברים לכבש דכתיב בהו כהונה כו' דאמר מר והקריב הכהן את הכל המזבחה זו הולכת אברים לכבש ותנן הרגל של ימין בשמאל כו' ומתריצין כי אמרינן או אצבע או כהונה הנ"מ בדבר המעכב כפרה כו' וכתב רש"י ז"ל שם בדבר המעכב כפרה דומיא דהזאות דמצורע לאפוקי הולכה דלא מעכבא דאפשר לשחוט ולנתח אצל הכבש עכ"ל ויש לעיין בזה הא כי ישחוט וינתח אצל הכבש אכתי איכא הולכה מכבש לראשו של מזבח וא"כ אכתי אינו מבטל את ההולכה ונראה דמשה"ה כתב רש"י ז"ל שישחוט וינתח אצל הכבש ולא כתב שישחוט וינתח בראשו של מזבח משום דאיכא למ"ד דאין הפשט וניתוח בראשו של מזבח ואף לפמ"ש התוס' זבחים (פ"ה ע"א) דאם שחטה בראשו של מזבח לכ"ע יש הפשט וניתוח בראשו של מזבח מ"מ הקרבים ע"כ צריך להורידו כדי להדיחן כדאמרינן בגמרא שם וצריך אח"כ להעלותן א"כ ההולכה מכבש לראשו של מזבח ע"כ אי אפשר לבטלה] מזה יש להוכיח דהעלאה מכבש לראשו של מזבח אינה בכלל הולכה רק שייכת

להקטרה שמעלהו למערכה והעלאה למערכה תחילת הקטרתה] ומדוקדק לשון הגמרא והקריבו הכהן כו' זו הולכת אברים לכבש ולא קתני זו הולכת אברים לראשו של מזבח דרק עד הכבש בכלל הולכה]:

ועוד אי נימא דהקטרה היא רק נתינה ע"ג האישים והשאר בכלל הולכה תקשה לר"ע (פ"ד). בזבחים דס"ל בבע"מ אם עלו לא ירדו איך משכחת לה בבע"מ לאו דלא תקטירו דהא על ההקטרה איכא לאו מיוחד כדאמרינן בריש תמורה (ו' ע"ב) הא כיון שהגיע לכבש קלט המזבח דהא כבש כמזבח לענין קליטה ומצוה להקטירו א"כ אמאי תחייבו דעל ההקטרה לא שייך לחייבו שהרי מצוה להקטירן ועל העלאה למזבח ג"כ ליכא לאו דבל תקטירו דאין זה בכלל הקטרה כ"א הולכה ועל הולכה ליכא לאו וע"י זה שמעלה הוא רק גורם שיהא מצוה להקטיר וע"ז ודאי אינו שייך לאו דלא תקטירו וא"כ קשה טובא איך משכחת לה לאו דלא תקטירו לר"ע אבל אי נימא דהעלאה למזבח בכלל הקטרה היא שפיר י"ל דחייב על העלאתו על הכבש דבכלל הקטרה הוא ואע"ג דההקטרה נגמרת בנתינה על האישים הכא כיון דאח"כ מצוה להקטיר החיוב דבל תקטירו הוא על אותו מקצת שנעשה באיסור:

מיהו משלהי עירובין יש להוכיח להדיא דמהכבש למזבח ג"כ הוא בכלל הולכה דאמרינן (ק"ד). דבזוקין מלח ע"ג הכבש כדי שלא יחליקו ופרכינן והא הוי חציצה ומשנינן בהולכת אברים דלאו עבודה היא ופרכינן ולא

והאמר מר והקריב הכהן את הכל המזבחה זו הולכת אברים לכבש ע"ש ואע"ג דהתם בזוקין על הכבש ומוכה דאף על הכבש הוא ג"כ בכלל הולכה ולענ"ד זו היא הוכחה גמורה ומה שהקשינו לר"ע היכא משכחת לה

בבע"מ לאו דבל תקטירו צריך לדחוק ולומר באינו מעלה האבר דרך הכבש רק עומד על הרצפה וזורקו למזבח דהקטרתו וקליטתו באין כאחד אך דברי רש"י ז"ל במנחות שהבאנו לעיל צ"ע:

The 39 Melachos- R. Ribiat .6

f) Breaking ice on the walk

According to some Poskim, breaking ice from the side walk (or a body of water, e.g. pond) may be prohibited under Sossair (Demolishing) because the ice is connected to the ground and is similar to a "Boneh Structure"¹⁶⁷ (see Boneh). Similarly, one should not break icicles hanging from a house or building on Shabbos.¹⁶⁸

g) Spreading salt on an icy walk

One is permitted to spread salt on an icy walk or steps to protect people from slipping and falling. This is permitted notwithstanding questions of Dosh and Boneh, as will be explained below:

1: The melting occurs through Grama

Although melting ice on Shabbos is Rabbinically forbidden (see a-2;1 above), and salting causes the ice to melt, spreading the salt is nevertheless permissible in these circumstances because the melting occurs through *Grama* (indirect action, see SECTON TWO, Chapter II; H).¹⁶⁹

2: The layer of salt is only temporary

Ordinarily, one may not add a new layer of material to the ground because doing so can involve the Melocho of Boneh (see h, below). In this case, however, the new layer is clearly only temporary, because the salt will soon dissolve. Adding a temporary layer to the ground is a Rabbinical restriction that is waived in these circumstances, in order to spare people bodily harm.¹⁷⁰

Regular table salt or coarse salt may be used for this purpose. Neither of these items is Muktzah. Other salt compounds may also be used (if needed to prevent people from slipping and getting hurt), even though they are Muktzah.¹⁷¹

[368] Order of Bread

7. רבנו פרץ על עירובין דף קד/א

ברם כך אמרו לא ירדה בסל ובקופה. ונראה דביד נמי הוי דרכו ואסור ליקח תבן וקש ולפזר ביד בחצר שנתקלקלה בימות הגשמים וכן הלכה ואף אם כבר פיזר תבן מבעוד יום בחול אסור להוסיף ולפזר בשבת משום

דהוי מוסיף אבניין אבל אם לא נתקלקלה חצר בימות הגשמים ומפזר שם תבן לגוי כמו שרגלין לעשות בעצרת מותר כיון שאין רק לייפות הבית ומ"מ טוב לפזרם מערב שבת מבעוד יום ואז מותר להוסיף ביו"ט:

8. שו"ע אורח חיים - סימן שלח דברים האסורים בשבת משום השמעת קול

(א) השמעת קול בכלי שיר, אסור, אבל להקיש על הדלת וכיוצא בזה, כשאינו דרך שיר, מותר: הגה - וכן אם לא עביד מעשה, שרי. ולכן אלו שקורין לחבריהם ומצפצפים בפיהם כמו צפור, מותר לעשותו בשבת (הגהות אלפסי). ואסור להכות בשבת על הדלת בטבעת הקבוע בדלת, אע"פ שאינו מכוין לשיר, מ"מ הואיל והכלי מיוחד לכך, אסור. ולכן אסור לשמש להכות על הדלת לקרוא לבית הכנסת ע"י הכלי המיוחד לכך, אלא מכה בידו על הדלת (אגור וב"י בשם פסקי תוספות דעירובין):

9. משנה ברורה סימן שלח

(א) בכלי שיר - לאו דוקא בכלי שיר אלא אף ביד כגון להכות כף אל כף היכא שהוא דרך שמחה ושיר אסור כמ"ש בסימן של"ט ס"ג מטעם שמא יתקן כלי שיר [ומה דאסרו בס"ד להכות כף אל כף כשמשמר הפירות כדי להבריח העופות] [ב] אף שהוא אינו דרך שיר הטעם שמא יטול צרור וזרזק לר"ה כשירצה להבריחם וכדמפרש שם] ואם ירצה להכות כף אל כף כדי לשמח ולהטיב ולהשתקו יראה לעשות זה כלאחר יד דשרי וכמו שמבואר שם. [ג] ואם נותן מים בכלי מלא נקבים להטיף לתוך כלי מתכות כדי להשמיע קול נעים ע"י הנטיפה אסור דזה הוי ג"כ ככלי שיר ולחולה כדי להרדימו שיישן שרי ואם מטיף בחוזק כדי שיקיץ את הבריא משנתו שרי דלא הוי ככלי שיר כיון שאין עושה בנעימה ובנחת דקול כזה אדרבה היה מרדימו יותר אלא עושהו בחוזק כדי שיקיץ ע"י הקול וע"כ שרי:

(ב) אבל להקיש וכו' - ר"ל אף שכונתו להשמיע קול כדי שיפתחו לו מותר ואפילו אם מקיש בכלי כיון שאינו דרך שיר:

(ג) אלו שקורין לחבריהם וכו' - היינו אפילו אם מנעים הקול כעין שיר שרי דלא גזרו בזה היכי דעביד בפה:
(ד) מיוחד לכך - ר"ל שמיוחד להשמיע קול חיישינן שמא יכוין לשיר וכ"ש להשמיע קול בכלי [שקורין קאמער טאן] פשיטא דאסור דכלי שיר הוא וגם הוא מכוין לשיר ובברזל שהפתח ננעל ונפתח בו נראה דמותר להקיש בו על הדלת כדי שישמעו אנשי הבית לפתוח לו שזה הברזל מיוחד רק לפתוח בו את הדלת או לנעול:

(ה) אסור - עיין בא"ר ופמ"ג דמה נשמע דה"ה דאסור למשוך בחוט העינבל בשבת כדי שישמעו אנשי הבית והחצר ויפתחו לו שזה הכלי מיוחד להשמיע קול והוא כונתו ג"כ לזה ועיין בה"ל ולענין אם מותר לפתוח הדלת כשיודע שיש בו עינבל עיין לקמיה:

10. שולחן ערוך יורה דעה הלכות ספר תורה סימן רפב סעיף ב

הרואה ס"ת כשהוא מהלך, חייב לעמוד לפניו, ויהיו הכל עומדים עד שיעמוד זה שמוליכו ויגיענו למקומו, או עד שיתכסה מעיניהם. הגה: אבל לפני חומשים שלנו אין צריכים לעמוד (ב"י בשם הרמב"ם). ויש מחמירים (רשב"א סי' קמ"ד). השומע קול הנושא ספר תורה אף על פי שאינו רואה אותו, חייב לעמוד (ב"י בשם הרב רבינו מנוח).

11. ט"ז יורה דעה סימן רפב

(ב) קול הנושא ס"ת. בב"י מביא בשם הר"ר מנוח וע"כ נהגו לעשות פעמונים אבל לא נראה לע"ד כן דא"כ בשבת אין להוציא אותה ס"ת דמשמיע קול כדאיתא באו"ח סי' ש"ה סעיף י"א גבי זוג שבצואר בהמה ופוקק זוז שבצוארה והיינו משום איסור השמעת קול בשבת ואע"ג דשם בסי' של"ט כתב רמ"א וי"א דבזמן הזה הכל שרי דאין אנו בקיאים בעשיית כלי שיר כו' מ"מ כיון שלדעה הראשונה יש איסור אמאי נעביד לכתחלה איסור בפרט בס"ת ותו נראה דאין מקיל שם אלא באותן דברים שאין דומים ממש לכלי שיר כהיא דמספקין ומטפחין ביד אבל בהך זוג דדומה טפי לכלי שיר יש איסור לדברי הכל לכן נ"ל שאין לעשות אותן פעמונים ומשום הכי לא הביאו רמ"א וכבר ראינו שהיה כן באיזה בית הכנסת ומיחו בהם וסלקום:

12. ספר מגן אברהם על או"ח סימן שלח:

(א) בכלי שיר. וה"ה בכל דבר שהוא דרך שיר וכמ"ש סי' של"ט סעיף ג' וז"ל יש"ש כל משמיע קול שאינו מכוין לשמחה כגון שמש שמקשקש לבה"כ וכיוצא בזה מותר או"ח עכ"ל וכתב הג"מ דמותר להניח טבעת שיש בו עופרת משמיע קול עמ"ש סי' ש"א ס"ג. ואם נותנין מים בכלי מלא נקבים ומטיף לתוך כלי מתכות כדי שישמע קול נעים כי קלא דזמזמי אסור דה"ל ככלי שיר ולחולה מותר ואם מטיף בחוזק כדי שיקיץ הישן אפי'

לבריא שרי דלא הוי כעין כלי שיר שאין עושה בנעימה בנחת וא"כ כ"ש הני פעמונים שבפרוכת דלית בהו איסורא
שאין כוונתו שישמעו בנעימה ובנחת ועוד כיון דלחולה שרי כ"ש לדבר מצוה. ועוד דהאידינא יש להקל כמ"ש סי' של"ט ס"ג בהג"ה וכ"מ שהש"כ
הקיל משום דלצורך מצוה הוא שישמעו העם ויקומו דהא לרקד ג"כ מותר לצורך מצוה כמ"ש סי' של"ט ואף שבט"ז בי"ד סי' רנ"ד אוסר כבר נהגו להקל וכמ"ש ועוד
דאותו שפותח הפרוכת לא קמכוין לקלא כלל כמ"ש סי' ש"א סכ"ג ע"ש:

13. ש"ך יורה דעה סימן רפב: ז

קול הנושא כו. וכן קול הפעמונים שבס"ת עט"ז והוא מדברי הר"ר מנוח שבב"י:

14. תוספות מסכת עירובין דף קד עמוד א

הכי גריס בקונטרס - אלא הא דאמר רב נשים המשחקות באגוזים כו' לא משום אשוויי גומות דאי לא תימא הכי
כו' ותימה תרתי דרב למה לי ומיהו י"ל דחדא מכלל חברתה איתמר ור"ח גרס הכי אלא דאמר רב יהודה נשים
המשחקות באגוזים כו' לא דמשתמע קלא כי זמזומי פירוש שזורק אחד ומקבל אחד בהשמעת קול דאסור והדר
קאמר ואלא הא דאמר רב יהודה נשים המשחקות בתפוחים כו' ומשני לא משום אשוויי גומות והשתא תרי ענייני
איסור אשמעינן ומיהו אין למחות בנשים ותינוקות דמוטב שיהו שוגגין ואל יהו מזידין פר"ח דהלכתא
כעולא דאפילו קול שאינו של שיר אסור אף על גב דשני רבה כל הני תיובתא דאקשי ליה אשוויי לא
סמכינן ורב אפס והר"ר יהודה בר ברזיליי פסקו כרבה דרב אחא בר יעקב מתרץ אליביה וקאי אמימר נמי
כוותיה דשרא למימלא בגילגולא במחוזא.

15. ביאור הלכה סימן שלח סעיף א

* אבל להקיש על הדלת וכו' - ובבאור הגר"א כתב דהעיקר בזה כדעת הירושלמי שמחמיר בזה והנה דעתו כדעת
הר"ח המובא בהרי"ף ע"ש אך העולם נוהגין להקל כדעת השו"ע אך זה קשה לי שכתב דאינו מותר רק אם אינו
מתכוין לקול כלל כמו בור הגלגל וכדומה לזה והנה רצה לתרץ בזה דלא יהיה ראייה מאמימר דשרי מתחלה במחוזא ולא חשש לאולודי
קלא ומה יתרץ סתמא דגמרא שם מתחלה שהביא ראייה שם מתחלה לעולא מהמשנה דממלאין מבור הגולה והו"ל למימר וליטעמיק הא לא איכוין
לקלא וע"כ כמו שכתב בהג"מ שם בפכ"ג דאפשר שיש צורך קול בזה ע"ש ואולי דזה הו"ל רק לס"ד דגמרא שם אבל למסקנא דגמרא תו לא צריכינן
לכו"ז ועיקר הטעם לכו"ז הוא רק משום שמא ימלא לגינתו ולחורבתו ומ"מ נראה דלהקיש על הדלת כלאחר יד מותר לכו"ז אף שכונתו להשמיע
הקול דלא עדיף מלהכות כף אל כף דגם שם כונתו כדי להשמיע קול ואפ"ה מיקל השו"ע בשל"ט ס"ג ע"ש:

16. תוספות רא"ש על שבת דף כט/ב

גזירה עיליתא דשישא אטו עיליתא דעלמא: והא דאמר לקמן בשלהי המצניע אמימר שרא זילחא במחוזא ומפרש
טעמא מאי אסרי רבנן גזירה דילמא אתי לאשוויי גומות הכא ליכא גומות ופרש"י דכולה מחוזא רצופה היתה,
והתם לא שייך למיגזר מחוזא אטו שאר עיירות כי היכי דגזרינן הכא עליה זו אטו עליה אחרת, וכי האי גוונא
אמרינן בסוף המוצא תפילין אמימר שרא למימלא בגלגלא במחוזא בשבתא אמר טעמא מאי גזור רבנן
משום גינתו ומשום חורבתו הכא לא גינה איכא ולא חורבה איכא אלמא לא גזרינן מחוזא אטו עיר אחרת:

17. פ' הבונה

אמר הבונה טאי באר הקר, חפשי לטויל רמו יקר מבאר הקר. ר"ל מאומרו ולא כל הבורות הקרות התינו וכו' והוא שאין לאדם ללמוד מכל רב אדם שיחיה בלתי מנוח מקור תכמה
אלא אם מוחזק להגן וכשר, כי כן אמרו ז"ל פרק אין דורשין אם דומה הרב למלאך ה' לנאות תורה ינקשו מפיו ואם לאו כו' ותמהו ורבי מאיר היכי גמר תורה
מאחר וכו' והשיבו מה שהשיבו ולזה אמר עשה לך רב קבוע וידוע אלך איש אמונים וכן אמרו אלא זו נלמד לשענו בני גולה חנו עליה נביאים וכו' שיחיה רב וחכם ששנה עליו רוח
נביאים וקדושים מדברי אלהים חיים ז"ה ישי מקורך ברוך ושמה נאשה נעוין המקור שממנו תשאז התכמה דסיינו הרב השתדל שיחיה ברוך וכשר לא תחליפנו ולא תגזיר חוסן וכן אשה נעוין
שתייה בגונה ואל תבקש אחרת: יכול לא יהו כהנים כו' נראה ע"ד מליה להכנס בין האולם ולמונח בתוכה מגולה לעשות רקועי פנים לרד ולפשת לבות רשעים ומוחזקי גולתיה

18. הגהות העיב"ץ

וכוונתה וכו"ל בפרש"י: שם ולא נביאים כו'. כ"כ
כלומר ולא הימא נביאים ממש אלא שאם אינם נביאים
בני נביאים הם וכדאמר הלל בפא"ד [פסחים ס"ו].
הרי מנהג אבותם מנהג נביאים הוא:

19. ספר בניהו בן יהוידע על עירובין דף קד/ב

מנהג אבותיהם בדיהם. נראה לי בס"ד לשון זה של חכמים השגור בכל מקום למנקט בהאי לישנא, והוא כי בידים יש טו"ב פרקים, והמנהג שראוי לקיימו הוא דוקא אם יהיה מנהג טוב, אבל מנהג להרע עליו אמרו אותיות גהנם, ועיין בפתח עינים על דף ג"ן במכילתין עיין שם, ברמז מאמר לסטים שכמותך כבשוה יע"ש. וז"ש מנהג אבותיהם בדיהם, כלומר הוא מנהג טוב שיש לו רמז בידיהם שהם טו"ב פרקים שעושים מעשים חיים:

20. רש"י מסכת עירובין דף קד עמוד ב

משנה. כהן מוציא בהמיינו - בשבת, ולא חייש לטלטול דאין שבות במקדש, בהמיינו - באבנטו, ואף על גב דמטמי ליה לאבנט שהוא קדוש - הכי עדיף, שלא לשהות את הטומאה בעזרה, ולחזור אחר צבת של עץ שהיא פשוטי כלי עץ שאינה מקבלת טומאה, ובידיו לא נגע בה - דלא ניטמי כהן גופיה, הלכך בהמיינו אוחזו, דלא נגע ביה, ושרץ אינו מטמא במשא, והאבנט שמיטמא בשרץ - אינו מטמא הכהן האוחזו, דהוה ליה אבנט ראשון לטומאה, והלכה רווחת היא בכל הש"ס שאין אדם וכלים מקבלין טומאה אלא מאב הטומאה בלבד, וגם במקרא לא מצינו טומאה לכלים ולאדם אלא מן השרץ והנבלה וכיוצא בהן, שהוא אב הטומאה, אבל ראשון לטומאה מטמא אוכלין ומשקין, כדכתיב (ויקרא יא) וכל כלי חרש אשר יפול מהם וגו' דהוה ליה כלי חרס ראשון לטומאה, מכיון שנתלה שרץ באוירו, ואף על פי שלא נגע והכלי חוזר ומטמא מה שבתוכו, יכול אם כלים היו בתוכו יטמאו מחמת כלי ראשון, תלמוד לומר: כל אשר בתוכו יטמא, וסמך ליה: מכל האוכל אשר יאכל אוכלין ומשקין מקבלין טומאה מחמת הכלי, ואין כלי אחר מיטמא מחמתו בשלהו הכל שוחטין.

21. מהרש"א חידושי הלכות מסכת עירובין דף קד עמוד ב

בפרש"י בד"ה כהן מוציא בהמיינו בשבת ולא חייש לטלטול כו' עכ"ל הך פלוגתא דשרץ דמוציאו בהמיינו כו' ור"י אומר בצבת של עץ כו' שייכא נמי בחול אלא דמיייתי לה הכא בעירובין לענין שבת דלא חייש לטלטול במקדש משא"כ במדינה ומשום הך פלוגתא נמי דמהיכן מוציאין אותו כו' דלא שייך אלא לענין שבת וק"ל:

22. תוספות רי"ד מסכת עירובין דף קד עמוד ב

שרץ שנמצא במקדש כהן מוציא בהמיינו פי' המורה ולא חייש לטלטול דאין שבות במקדש ואינו נ"ל דאפי' במדינה שרי כדאמר' בפ' משילין ההוא עכבר' דאישתכח באיספרמקי דרב אשי א"ל נקטוה בציציתא ונ"ל שאין כאן אלא משום טירח' יתיר' דודאי בביתו שרי משום דהוי גרף של רעי אבל במקדש שאין ביתו שם שאינו טורח בעבור דמאיס ליה אלא כדי לטהר את העזרה הוי טירחא שלא לצורך: [מהדות"נ]

23. מרומי שדה מסכת עירובין דף קד עמוד ב

במשנה. שרץ שנמצא במקדש כהן מוציא בהמיינו. והיינו בשבת כפירש"י ז"ל, דאילו בחול אפשר להוציא בחול עץ, אבל בשבת אסור משום מוקצה. [1] ומכאן יש ללמוד דאע"ג שהתירו גרף של רעי, אפילו להוציא בעצמו. מכ"מ בגזרי עצים אסור. והא ל"ק דהא במקדש דחזי עצים למזבח לאו מוקצין גינהו, כמו ביום טוב לר' שמעון דמתיר לסמוך את הדלת בבקעת. דודאי לא דמי, דכל דבר שאינו ראוי אלא למצוה לא נפקי מאיסור מוקצה. כמוש"כ התוס' בסוכה דף מ"ב ב', מהא דלולב ודם במקדש:

24. דף על הדף עירובין דף קד עמוד ב

במשנה: שרץ שנמצא במקדש כהן מוציא בהמיינו. פירש"י משום דאין שבות במקדש. הבאר שבע (במסכת תמיד) תמה דאפילו במדינה מותר להוציא שרץ מדין גרף של רעי, וכדאיתא (בביצה לו ב) גבי ההוא עכברתא דאשתכח באספרמקי דר"א. (וכיו"ב הקשה בהגהות חוות יאיר על הרי"ף). [2] ועי' במל"מ (ביאת מקדש פ"ג ה"כ) שר"ל בתחילה דהאיסור במשנה: אינו משום טלטול מוקצה, אלא משום הוצאה מרה"י (ביהמ"ק) לירושלים שהוא כרמלית, אלא שדחה דלעיל (קא א) משמע דתנא דידן איירי בירושלים לאחר שנפרצו פרצות שהיה לירושלים דין רה"ר. (וכן מבואר ברש"י במשנה: דיסוד האיסור הוא מצד טלטול מוקצה).

[3] וע"כ כתב המל"מ דלא נאמר היתר של גרף של רעי רק בבית דירה ולא במקדש. ולפ"ז לכאורה בבית הכנסת לא יהי' היתר של גרף של רעי. ועי' בתוס' רי"ד (מהדו"ת) שכבר הקשה על רש"י דלמה לי להתיר מדין אין שבות במקדש תיפוק ליה מצד גרף של רעי, וע"ש ודו"ק. וע"ע מש"כ בזה בסוף ספר הפלאה (על כתובות,

מבנו). [4] ולכאורה ה' אפשר לתרץ דרך עכבר שמת וכדו' הוי גרף של רעי משום דמאוס, אבל אולי יש מתוך השמונה שרצים כאלה שאינם מאוסים, ובהכי איירי הכא.

25. יד בנימין [5]

רעי אכל במקדש שאין ביתו שם שאינו טורח
בעבור דמאים אלא כדי לטהר העזרה הוי טירחא
שלא לזורך עכ"ל. וע"ע במאירי.

ובם' "שם משמעון" הביא תי' לזה בשם
"הפלאה" די"ל כוונת רש"י הוא משום
טלטול האבנט דהא מצואר באו"ח סי' ש"ח
סעי' מ"ז דיש אוקרין לטלטל בגד שעטנו ולא
חזי למידי, והנה הרמב"ם כ' בהל' כלי המקדש
פ"ח דהאבנט מפני שהוא שעטנו אסור לכהן
הדיוט ללבושו אלא בשעת עבודה, וא"כ הכא
כשנטמא האבנט ע"י השרץ שאחזו בו ממילא
תו אינו ראוי לעבודה והו"ל האבנט מוקפה דהא
לא חזי למידי ושפיר הוצרך להיתר הטלטול משום
דאין שבות במקדש.

26. מגדים חדשים

שרץ שנמצא במקדש בהן מוציאו בהמיינו.
בשו"ת עמודי אור (סימן קיט אות יג) כתב
לצאר, הטעם דמוציאו באבנטו דוקא, ולא באחד
משאר בגדי כהונה, והנה לדעת הרמב"ם (בסוף
הל' כלאים ופ"ח מהל' כלי המקדש) דכלאים צבגדי
כהונה אסורים שלא בשעת עבודה אף במקדש,
מחצאר כפשוטו דהכהן המוציא את הטומאה ואינו
עובד אז, אסור לו ללבוש האבנט, ומחוייב להסירו
מעליו מיד בהפסיקו מלעבוד עבודת המקדש, לכן
מוציא הטומאה בהמיינו שאינו עליו, משא"כ צבגדי
כהונה שהם עליו ואינו מחוייב להסירם. ואף לדעת
הראב"ד דכלאים דאבנט הותר לכהן אף שלא בשעת
עבודה, צריך הכהן להוציא הטומאה בהמיינו, לפי
ששאר צבגדים אם יתפוס את השרץ בהם נמצא
השרץ חוץ צין הבגד לבשרו, ואז הוא בטל ממ"ע
של לבישת צבגדי כהונה. אכל האבנט שהיה ארוך
ל"ב אמה, ואין ארכו לעיכובא רק כל שמקיפו
סביבו קיים מצות לבישת הצבגדים, ולכן היה מוציאו
בהמיינו דוקא, שלא יבטל בשעת הוצאתו מצות

לבישת הצבגדים כמשפטם ע"ש. ודבריו נאים
ונחמדים עם כי יש להעיר בהם. מש"כ לדעת
הרמב"ם היה חייב לפשוט האבנט מיד צגמר
העבודה, אינו מוכרח וי"ל דאם לבשם לזורך עבודה
מותר לשהות בהם אף אח"כ, עיין בחי' יד איתן
על הרמב"ם הל' כלי המקדש שם, וצנפנת פענח
סוף הל' כלאים. ומש"כ לדעת הראב"ד שלא יפשוט
אחד משאר הצבגדים כדי שלא יבטל מצות לבישת
צבגדי כהונה. הנה מצות לבישת צבגדי כהונה הוא
בשעת עבודה דוקא, וכמדומה שלא מצינו מצות
לבישת צבגדי כהונה שלא בשעת עבודה. וצנפנת
היה נראה מה שהיה מוציאו באבנטו דוקא,
דהאבנט הוא הקרוי ביותר להשתמש בו, משא"כ
שאר הצבגדים שהיה צריך לפשוט קודם, ולדעת ר"י
צן צרקה שלא להשהות את הטומאה, היה מוציאו
באבנטו.

27. דף על הדף עירובין דף קד עמוד ב

במשנה: רבי עקיבא אומר כל מקום שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת משם מוציאין אותו ושאר כל המקומות כופין עליו פסכתו.

המשנה למלך (פ"ג מהל' ביאת מקדש סוף הלכה יט) נסתפק כשמוציאין אותו ממקום שחייבין עליו כרת, אם יכול להוציאו גם ממקום שאין חייבין עליו כרת, או דילמא יניחנו שם באותו מקום שאין חייבין עליו כרת ולא יוליכנו עוד. ומביא דברי הירושלמי בסוגיין דקאמר, פשיטא לן שאם הוציאו ממקום שחייבין עליו כרת ונפל למקום שאין חייבין עליו כרת שיוכל לחזור ליטלו להוציאו גם משם משום דכבר נראה מתחלה להוציאו, אך מבעייתא לן אם אחר שנפל מצא שרץ אחר מונח בצידו אי אמרינן דמותר להוציא גם שרץ האחר ביהוד הואיל והותר לטלטל זה השרץ שנפל להוציאו הותר גם לזה שהוא בצידו, או דילמא אינו מטלטל ומוציא כי אם רק זה שנפל דוקא מפני שזה הותר בתחלה להוציאו, ולא אפשרה בעיא זו. ומדברי ירושלמי אלו זה פשט בעל ה"משנה למלך" דיכול להוליכו גם ממקום שאין חייבין עליו כרת ולהוציאו משם לחוץ. (ונתקשה שם מדוע לא הזכיר הרמב"ם דין זה דמוכח מן הירושלמי שיוכל להוציאו לחוץ ממש, והאריך בזה).

ובשו"ת "רב פעלים" (ח"ג או"ח סימן י"ח) הביא ראיה מדברי ירושלמי אלו לשיטת רבינו ירוחם בענין כלי של מילה לאחר שמל בה בשבת. דהנה ה"בית יוסף" (יו"ד סי' רס"ו) כתב ח"ל: כתב רבינו ירוחם בשם הרמב"ן מותר לטלטל הכלי להחזירו אחר המילה, דמאחר שמטלטל הכלי בהיתר מחזירו לאיזה מקום שירצה אע"פ שאין לו תינוק אחר למול, עכ"ל. וכתב ב"דרכי משה" דמהרי"ל מחמיר דמיד אחר המילה יזרוק האומל מידו משום מוקצה, ולי נראה דברי רבינו ירוחם דמאחר שלא הוקצה בין השמשות יכול לטלטלו לאיזה מקום שירצה.

ומדברי הירושלמי הנ"ל משמע דאחר שהוציאו ממקום שחייבין עליו כרת מותר להוציאו גם ממקום שאין חייבין עליו כרת עד לחוץ משום כיון דאשתרי אשתרי, א"כ אף בכלי של מילה דמותר לטלטלו מותר כבר להוליכו למקום שירצה, וכדעת רבינו ירוחם (ועי"ש מה שכתב שיש לדחות הראיה).

28. תוספות מסכת עירובין דף קד עמוד ב

לא דכולי עלמא חייב - ושמואל דאמר פטור אית ליה דתנאי היא וסבירא ליה כמ"ד פטור ור"ח גרס דכולי עלמא פטור וקשיא לפי' דמאי טעמא דמאן דאמר בהמיינו הא בהמיינו איכא איסורא דאורייתא להשהותו במקדש דהא אית ליה טהרה במקוה ובשרץ ליכא איסורא דאורייתא דלית ליה טהרה במקוה לכך נראה גירסת הקונטרס עיקר.

29. מרומי שדה מסכת עירובין דף קד עמוד ב

שם. לא דכו"ע חייב והכא בהא קא מיפלגי מ"ס שהויי טומאה עדיף ומ"ס אפושי טומאה עדיף כו'. והתוס' מביא גירסת הר"ח לא דכו"ע פטור, והקשו עליו. ולי נראה דהא ודאי הא דשרי לכהן לטמא עצמו כדי להוציא טומאה, לא כדי לקיים מצ"ע דוישלחו הוא. דא"כ האיך שרי לעבור בל"ת שיש בו כרת. ותו א"כ משום דחיה הוא, הקל הקל הוא לדחות. והאיך תניא להלן דבעל מום וטמא מי קודם, הא פשיטא דבע"מ קודם שהוא בלאו וטמא במיתה. ותו, הא ישראל אע"ג שאסור לו ליכנס להיכל, מכ"מ אינו בלאו כמו כהן, וא"כ ישראל קודם. אלא ודאי דכמו דלתקן המקדש מצוה בכהנים כדתניא בסמוך, וכל המקודש תחילה להכנס. וה"נ בענין להוציא הטומאה, היינו תיקון המקדש, ובהדי הדדי תניא להלן, וא"כ אפילו בשאין מצוה של וישלחו מן המחנה בזה, מ"מ הוי בכלל תיקון ושרי הכל:

ובזה נתיישב פירש"י להלן שפי' בהא דאמר ר"י ושניהם מקרא אחד דרשו כו', דכו"ע המכניס חייב. ותמהו התוס' עיי"ש. ולק"מ דאי משום מצ"ע דוישלחו, אין מקום לדחות לטמא א"ע. אלא משום תיקון המקדש. ופליגי אם תיקון העזרות חשוב כמו תיקון ההיכל:

1. דף על הדף עירובין דף קד עמוד א

בגמ': "האי מלח היכי דמי אי דמבטליה קא מוסיף אבנין ואי דלא קא מבטליה קא הויא חציצה". כ"ק האדמו"ר רשי"ש רובין מצעשינוב זצ"ל שאל את הגאון בעל החלקת יעקב זצ"ל שאלה מעניינת בהלכות תפילין, מי שרח"ל נשברה לו יד שמאלו וסיבבו ידו בגבס, מה דינו, האם יניח תפילין על יד שמאל אע"פ שיש עליו חציצה בכדי להניח על יד כהה דוקא, או מוטב שיניח על יד ימינו. ומביא דבאמת כבר דן המג"א (סימן כ"ז סק"ו) בענין זה, במי שיש לו סמרטוט על מכתו שעל יד שמאלו, וכתב שיניח עליו את התפילין ולא על יד ימינו. והוא בשאלתו מסתפק אם גבס דינו כסמרטוט או לא.

והשיב לו הגאון הנ"ל (או"ח סימן ו) ביסוד המקור של שני הדברים הפוסלים הנ"ל, דהרי המקור שאנו צריכים 'יד כהה' הוא גמרא מפורשת (מנחות לו א). ופסול חציצה אין לזה מקור מפורשת כלל בגמרא, ואכן דעת רוב הראשונים (רש"י ותוס' ערכין ג ב, רשב"א מגילה כד ב, ר"ן מגילה טו ב) שאין פסול חציצה בתפילין, ורק הרא"ש (שו"ת כלל ג' אות ד') חולק שיש פסול חציצה בתפילין (ומוציא זאת מסוגיית הגמ' בערכין שם, ואכן שאר הראשונים חולקים עליו בביאור דברי הגמ'). ולהלכה למעשה מוצאים אנו (שו"ע או"ח סימן כ"ז ס"ד) שאכן מחמירים כהרא"ש. אולם במקום שאי אפשר בענין אחר כגון במקום מכה יניח על החציצה, ורק יכסהו בבגד אחר משום 'ולא לאחרים לאות' (מנחות לו ב). ובעצם זה יסוד הפסק של המג"א הנ"ל.

ולפ"ז פשוט שגם בשאלתינו, אף שאין זה סמרטוט רק גבס, דינו הוא שיניח על הגבס שעל יד שמאלו, ולא על ידי ימינו.

ומוסיף הגאון הנ"ל דלפי דברי הגמ' בסוגיין י"ל דאף להרא"ש אינו פסול משום חציצה, דהרי מצינו בגמ': שמה שאדם מבטל לא נחשב חציצה, אלא להיפך נחשב כחלק מגופו. וכמו"כ הכא בשאלתינו אם יבטל את הגבס שלא תהא נחשבת בעיני הרי היא כחלק מגופו ואין היא כלל חציצה.

2. ספר גליוני הש"ס

ישם ילא שרץ שאין לו טהרה, ניב עי שוית חיל סי' פ"ז מש"ס
על דברי הרא"מ דהולרך הגם בחנוכה אף דטומאה הותרה
בליבור משום דשמן הוא רק ממכשירי הדלקה ובמכשירין לא הותרה
טומאה ותמה עליו דעשיית שמן בטומאה הא אין בו איסור כלל
וכי תימא ההבאה לבית המקדש אסורה האמר שמואל בשילהי
עירובין המכנים שרץ למקדש פטור כיון שאין לו טהרה במקוה
איכ כיש בשמן כיון שאין לו טהרה פטור המכניסו עכ"ל וי"ל דלא
בעי' שיהי' לו טהרה במקוה רק כל טהרה די' וחשוב דומי' דזכר בו
דיש לו טהרה מיהת וע"כ זה השמן נמי אס' אהה אומר שמואל
להדליקו במנורה הרי מבי' ימשול בו האור במנורה יטהר כולו
דומי' דמשילת אור המזבח דמטהר הטמא בראוי לו כמבואר בזבחים

מ"ג ב' וכ"ש מנורה דעדיפא ממוזבח כמבואר שם כ"ז ב' הא
רלפה והאי כלי שרת וא"כ כיון דיש לשמן טהרה ע"י משילת אור
המנורה תו אסור להביאו למקדש כיון דההבאה רק מכשירין ואין
דוחה טומאה ואף דאי אסור להביאו תו לא יהי' אפשר להדליקו
ותו הבאתו מותרת [דהא אין לו טהרה דומי' דאדם דבידו לטבול
דזה האסור להדליקו] דז"א דאס' תאמר דהבאתו מותרת תו ראוי
להדליק ותו יש לו טהרה ע"י ההדלקה ולכך כיון דהסברות
מתהפכות נשאר באיסור דהבאתו באסורה דומי' דהך דעלה עלי'
זכר דב"מ פרק ב' :